

Advies bij het witboek Beleidsplan Ruimte Vlaanderen

Vlaamse Onderwijsraad
Koning Albert II-laan 37
B-1030 Brussel
T +32 2 219 42 99
info@vlor.be
www.vlor.be

Wijs beleid door overleg

Adviesvrager: Joke Schauvliege, Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw op 5 januari 2017

Uitgebracht door de Algemene Raad op 23 februari 2017 met eenparigheid van stemmen

Vorbereiding: werkgroep Ruimte Vlaanderen via schriftelijke procedure

Dossierbeheerder(s): Koen Stassen

1 Situering

Het witboek Beleidsplan Ruimte Vlaanderen (BRV) is een beleidsverklaring van de Vlaamse Regering die de strategische krachtlijnen schetst voor de ruimtelijke ontwikkeling van de komende decennia. Daarin zitten een aantal hefboomen om het capaciteitsprobleem in het Vlaams onderwijs aan te pakken.

2 Capaciteit als absolute topprioriteit

De Vlor vroeg in zijn memorandum voor de huidige Vlaamse Regering dat er van kwaliteitsvolle infrastructuur en onderwijscapaciteit een absolute topprioriteit gemaakt zou worden. De komende jaren wordt een blijvende toename verwacht van de instroom in kleuter- en lager onderwijs en daarnaast is er vanaf 2018 ook een grotere instroom te verwachten in het secundair onderwijs. Het deeltijds kunstonderwijs, volwassenenonderwijs en NT2 en hoger onderwijs streven naar een verbreding van hun publiek en zullen ook op infrastructuurproblemen stoten.¹ Om ervoor te zorgen dat iedere lerende een optimale school- en studiekeuze kan maken, moeten er daarom een aantal maatregelen genomen worden. Daarvoor werden voorstellen uitgewerkt in de technische fiches bij het memorandum.² Die zijn vooral gebaseerd op de resultaten van een strategische verkenning die de Vlor opzette om hefboomen te schetsen die antwoorden bieden op de uitdagingen op het vlak van capaciteit.³

De relevante maatregelen voor het witboek BRV zijn:

- meer kansen en incentives voor masterplanning waarin diverse relevante beleidsprocessen met elkaar sporen (onderwijscapaciteit, ruimtelijke ordening, kinderopvang, sociale en culturele infrastructuur);
 - sterkere stimuli voor multifunctioneel gebruik en voor duurzame inzetbaarheid van publieke sociaal-culturele gebouwen.
- De regelgeving vanuit verschillende sectoren (zowel op Vlaams als op federaal niveau) is hiervoor ontoereikend; er is nood aan afstemming in benaderingswijzen, criteria, subsidiestromen, vervaldata, ...

Als kritische voorwaarden ziet de Vlor onder meer :

- een evidence informed en geïntegreerde kennisbasis om de reële huidige en toekomstige capaciteit in kaart te brengen.
- een strategische planning die vorm krijgt in overleg met de relevante onderwijsactoren en -partners.

¹ Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Gedragen beleid in onderwijs. Memorandum voor de Vlaamse regering 2014-2019](#), 23 januari 2014.

² Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [14 fiches voor de onderhandelaars van de nieuwe Vlaamse regering](#), 22 mei 2014 (fiche 1: Hoogste tijd voor capaciteit en infrastructuur).

³ Vlaamse Onderwijsraad (2014). *Hoogste tijd voor capaciteit! Hefboomen voor een duurzaam, structureel en strategisch beleid voor onderwijscapaciteit. Een strategische verkenning*. ACCO: Leuven/Den Haag.

Daarnaast kunnen bestaande instrumenten en goede praktijkvoorbeelden om multifunctioneel gebruik te faciliteren ook erg nuttig zijn.⁴

3 Reactie op het witboek

In de platformtekst van zijn strategische verkenning⁵ vindt de Vlor het belangrijk dat de ontwikkeling van scholen meegenomen wordt in ieder proces van maatschappelijke planning en ruimtelijke ordening. En dat zowel op het Vlaamse niveau als op het gemeentelijke en intergemeentelijke niveau. Daarbij zijn twee klemtonen essentieel: een kindgerichte leefomgeving en een sector-overstijgende planning. Daarnaast gaat de Vlor in op de regierol en de evidence-informed besluitvorming.

3.1 Kindgerichte leefomgeving

De Vlor vraagt dat er bij de verdere uitwerking van het BRV voldoende wordt ingezet op een kindgerichte leefomgeving. Het gaat dan niet enkel om speelruimte voor kinderen maar over een kindvriendelijk geïntegreerd beleid, gericht op diverse aspecten die de ontwikkeling, het welbevinden en de participatie van alle groepen kinderen en jongeren stimuleren.

In die zin is aandacht voor zogenaamde 'kindlinten' nodig. Deze 'kindlinten' vormen een veilige weg voor kinderen om zich zelfstandig te verplaatsen naar voorzieningen (sport, cultuur, school, ...) en speelplekken.

Niet alleen een veilige omgeving is belangrijk, ook een gezonde omgeving. Kinderen zijn gevoeliger voor de gevolgen van luchtverontreiniging in de buurt van drukke verkeersassen, bepaalde bedrijven. De Vlor vraagt zeker ook voor de inplanting van scholen voldoende aandacht.

3.2 Sector-overstijgende planning

In de platformtekst van de strategische verkenning werd de aanbeveling meegegeven om de inplanting van onderwijscapaciteit, gekoppeld aan de mobiliteit van kinderen en jongeren, een prominentere plaats te geven in het uittekenen in het BRV. In het witboek BRV zijn er aanzetten te vinden die tegemoet komen aan deze verzuchting: er wordt onder meer gesproken over bereikbare basisvoorzieningen die inspelen op de behoeften van de gebruikers van de omgeving en waar verplaatsingen te voet, met de fiets of met het collectief vervoer worden gestimuleerd door de locatie (p. 27) en over de integratie van publieke voorzieningen in (her)ontwikkelingsprogramma's (p. 41).

Voor leerlingen en ouders is de bereikbaarheid van de voorzieningen cruciaal, maar anderzijds ziet de Vlor de school niet zomaar als een 'voorziening'. De raad benadrukt de wisselwerking tussen een school en de lokale gemeenschap. Een school kan een centrale rol spelen in het leven van de bewoners van een dorp of stad. Het zou beter zijn om onderwijs explicieter te vernoemen zodat ook bij de ontwikkeling van nieuwe wijken, het creëren van nieuwe

⁴ Denk onder meer aan de wegwijzer 'Slim gedeeld, een project van de Verenigde Verenigingen: slim gedeeld.be

⁵ [Hoogste tijd voor capaciteit! Hefbomen voor een duurzaam, structureel en strategisch beleid voor onderwijscapaciteit.](#)

woonmogelijkheden of het uitbreiden van wooncapaciteit gedacht wordt aan de gevolgen ervan voor de scholen en hun capaciteit.

3.3 Multifunctioneel gebruik en duurzame inzetbaarheid van publieke sociaal-culturele gebouwen

De wisselwerking tussen een school en haar omgeving is er niet enkel op ruimtelijk vlak. De school speelt een essentiële rol in het sociale weefsel van een (lokale) gemeenschap en biedt een basis voor tal van initiatieven. In die zin valt het de raad op dat het concept van de Brede School nergens in het BRV wordt vermeld. Het is niet alleen een belangrijk concept vanuit het perspectief van ruimtelijke planning, maar ook vanuit de dynamiek die zo'n school kan teweeg brengen in een gemeenschap. Bij de uitwerking moet er uiteraard nagegaan worden welke praktische consequenties dit met zich mee brengt voor alle betrokkenen. In lijn met zijn memorandum, breekt de Vlor dus een lans om meer stimuli uit te werken voor multifunctioneel gebruik en voor duurzame inzetbaarheid van publieke sociaal-culturele gebouwen. Het beleidsdomeinoverschrijdend denken moet versterkt worden. Nu spreken beleidsdomeinspecifieke regels elkaar vaak tegen. Daarnaast moeten alle belemmeringen die het multifunctioneel gebruik van schoolgebouwen in de weg staan, grondig bekeken worden. Het BRV moet dit in de verf zetten.

3.4 Monitoring

In zijn strategische verkenning stelde de Vlor vast dat er een gemeenschappelijk en wetenschappelijk onderbouwd valide instrument ontbreekt dat een globaal zicht geeft op de verschillende aspecten van de capaciteitsnoden. In een aantal gemeenten of regio's worden er verschillende methoden gehanteerd, in andere ontbreken er gewoon gegevens.

Het is goed dat er in het witboek (p. 77) wordt ingezet op de monitoring van provinciale, bovenlokale en lokale programmering, maar het is nog meer nodig dat er wordt ingezet op goede prognoses. De Vlor is dan ook tevreden met de wetenschappelijk ontwikkelde capaciteitsmonitor die eind 2015 is opgeleverd voor het basis- en secundair onderwijs. Die maakt een verfijnde prognose van de verwachte vraag aan plaatsen in de klassen mogelijk. Door deze informatie te combineren met het verwachte toekomstige capaciteitsaanbod, krijgt men een beter inzicht in de omvang en de duur van mogelijke capaciteitsdruk (tekort of overschot) in specifieke gebieden. Met die informatie kunnen gerichte oplossingen op lokaal niveau worden uitgewerkt om capaciteitsproblemen te voorkomen en de vrije schoolkeuze te garanderen. De capaciteitsmiddelen voor 2016-2018 werden al verdeeld op basis van deze gegevens.

De Vlor vindt het belangrijk dat er daarbij rekening gehouden wordt met het belang van een onderwijs in kernen met een lagere 'knooppuntwaarde'. De raad mist de insteek rond mobiliteit en woongelegenheden voor studenten hoger onderwijs. Het is een doelgroep met specifieke vragen rond tijdelijk, betaalbaar en flexibel wonen en verplaatsen.

3.5 Bovenlokale gebiedsgerichte werking

Het witboek zet in op gebiedsontwikkeling en stimuleert bovenlokale geïntegreerde gebiedswerking omdat belangrijke maatschappelijke en ruimtelijke vraagstukken vaak een

bovenlokale dimensie kennen (p. 81). Provincies en gemeenten krijgen meer eigen beleidsruimte én verantwoordelijkheid om opties gebiedsgericht te concretiseren en worden daarbij ondersteund door Vlaanderen. Deze bovenlokale intergemeentelijke samenwerking sluit aan bij de vraag uit de platformtekst van de strategische verkenning. Voor het secundair onderwijs stellen capaciteitsproblemen zich immers meestal intergemeentelijk.

Mia Douterlungne
administrateur-generaal

Harry Martens
voorzitter